

I. N. J. C.
26
DISSERTATIONIS ACADEMICÆ,

HISTORIAM
REGIÆ ACADEMIÆ
ABOENSIS
CONTINENTIS,
PARS QUARTA,

QUAM

*Consens. Ampliss. SENATUS Philosophici In Illustri ad
Auram Lyceo,*

PRÆSIDE

MAG. JOHANNE
BILMARK,

Hist. & Phil. Pract. PROFESSORE Reg. & Ordin.

Publico examini modeste subjicit

GABRIEL STÅHLE
BOREALIS,

In AUDITORIO MAJORI Die XX. Aprilis Anni a N. C.
MDCCLXXI.

Horis Ante Meridiem Consuetis.

ABOÆ,

Impressit JOHANNES CHRISTOPHORUS FRENCKELL.

Kyrckjo-Herden i RAUMO,

Högårevördige och Höglärde,

**HERR MAG. ADAM GERH.
SACKLINIUS.**

Vice Borgmästaren samt Råd- och Handels-
mannen i RAUMO,

Högaktad
**HERR JOHAN
STENGRUND.**

Mine GUNSTI-

I bland all annan gunst och godhet, hvar-
åren mig hedrat, torde jag åfven få räk-
följande mitt Academiska arbete, som jag har
rader åro otillräckeliga, at affskilda både mi-
gar, såsom ock min deremot svarande vörd-
bemöda mig uti et åmne, om hvilkets lyc-
mer, det jag är förfäkrad, at J ingen ting
ber mig derföre endast, at af Eder, Mine
ynnest och bevägenhet, som jag hitintils årsfa-
ning, än trogna förböner för Eder beständi-
med in til sista lefnads stunden framhärdar

Mine GUNSTI-

ödmjuke

GABRIEL

Borgmästaren i RAUMO

Ådel och Högaktad

HERR HENRIC
AGRICOLA. 1771

Rådmannen i RAUMO

HERR JOHAN
RAHGO.

GE HERRAR.

med Mine Gunstige Herrar uti de framslutne
na, at Mine Herrar med ynnest uptaga med-
åran at Dem i all ödmjukhet tilägna. Desse
ne Gunstige Herrars mångfaldiga välgjernin-
nadsfulla årkjänsla. Jag vil derföre ej fåfängt
keliga utförande jag är osäker, hvartil kom-
få ogjerna afhören, som Edert egit beröm. Jag ut-
Gunstige Herrar, få alt framgent röna samma
rit, churu jag ej kan lofva annan vedergjäll-
ga välgång, samt en upriktig vördnad, hvar-

GE HERRARS

tjenare

STÄHLE.

Råd-och Handelsmannen i RAUMO,

Högaktad

**HERR HENRIC
STÅHLE,**

Min Hulda Fader.

Om jag med stillatigande ville förbigå, at yttra den barnliga vördnad och ömmaste erkänsla emot min Kåra Faders synnerliga huldhet och oräkneliga välgjerningar emot mig, under det jag utgifver detta mitt första Lårdoms prof, och då mig dertil gifves et länge önskadt tilfälle; så gjorde jag ganska oförsvarligt och handlade emot all naturlig lag, som förbindet et barn til all erkänsla emot sine Hulda Föräldrar. Min Hulda Faders ömhett har varit så stor, at den ofta öfvergåt Min Faders förmåga och min förmoden. Och e-huru gjerna jag önskade, at på något sätt kunna ersätta det, så ser jag ändock intet möjeligheten deraf: dero-mot skal intet möjeligit prof af barnlig vördnad och tacksamhet hos mig någonsin saknas. Jag önskar ej el-ler något så högt, som at se Min Kåra Fader tillika med Min Huldesta Moder ånnu i långliga tider af Försvnen med alt timmeligit godt bekrönte, mig och mine Kåra Syfkon til all hugnad. I denna önskan har åran med all barnlig vördnad til bleka stoftet framhärrda

Min Högtärade och Hulda Faders

ödmjuk-lydigste Son,
GABRIEL STÅHLE.

DE MUNERE CANCELLARII ACADEMICI.

Quod olim ad officium Herculis pertinere fabulosā credidit antiquitas, scilicet ut esset *M&om>n̄s*, & quibusvis optimarum artium studiis patrocinium præstaret; id quoque Augustissimi Patriæ Reges sibi convenire existimarent. Et merito quidem, quia mutuis opibus ac præmiis juvari ornarique deberent, Musarum quies defensione Principis & virtus Principis voce Musarum. Eñimvero quum Reges nostri tot aliis destinerentur negotiis, ut speciali Litterarum tutelæ, quantum vellent, vix sufficerent, hanc curam delegarunt quibusdam ex Regni Proceribus, qui singuli singularum Academiarum incrementis invigilarent, eaque oportune proponerent, quæ Statui Academico profutura judicarent. Sic existit munus Cancellarii Academicī, quod plerumque alicui Illustrissimorum Regni Senatorum fuit commissum. Quoties vacua est hæc provincia, Rex Clementissimus datis Litteris certiorem ejus rei facit Senatum Academicum, simulque huic præcipit, ut quamprimum novum deligit Cancellarium, sibique confirmandum sistat. Quamvis vero Academicis, vi Constitutionum, fuerit injunctum, ut ipsi in Cancellario deligendo talem Regni Senatorem expeterent, quem constaret Academiæ esse amantem, & quem Camenarum commoda gnaviter fore promotorum sperare possent; attamen consuetudo diu invaluit, aliquem ex Senioribus Purpuratis eligendi, ne si affectui magis quam ordini consulerent, in alicujus indignationem incurrent. Postmodum autem S:a R:a M:tas ex decreto Ordinum Regni liberam

in hoc negotio optionem Academicis indulxit (*a*). Quod ad munus Cancellarii attinet, hoc generaliter in eo consistit, ut ea omnia perficiat, quæ ad florem & celebritatem illius Academiæ, cuius curam in se suscepit, pertinent: in specie autem videbit, ne Academia detrimenti quid capiat, sed ut ejus jura sarta tectaque conserventur; proindeque ipsi munus inspectionis atque superioris cuiusdam directionis est commisum, ita quidem ut in rebus Oeconomicis & quæ bonum ordinem ac disciplinam respiciunt, supremam quasi instantiam in Jurisdictione Academica constituat (*b*). Quid? Quod potestatem habeat, sententias a Rectore & Consistorio latae, si opus fuerit confirmandi, vel cum Senatu moderandi, vel ad ulteriorem disquisitionem revocandi, si iniquæ videantur. Præterea sicut Consistorio Academico facultas est relicta, de cauiss quibusvis inter Personas Academicas motis tam cívilibus, quam criminalibus, gravioribus exceptis, quæ §. 5. Cap. XXV. N. 3. recensentur, cognoscendi, easque dijudicandi; ita si reus sententia lata non acquiescit, ei patet aditus ad Illustrissimum Cancellarium, Cui vero ex Academia Aboënsi intra quadragesimum diem gravamina sua deferet (*c*). In muneribus distribuendis Illustrissimo Cancellario jus competit, tres idoneos viros ex pluribus, a Consistorio nominatis, eligendi & S:æ R:æ M:ti proponendi, Quæ ad vacuum Bibliothecarii munus unum designat (*d*). Musageta hic Adjunctos, uti dicuntur, omnium Facultatum, Pastores ecclesiarum Academiæ annexarum, Archipræposito excepto, Magistros etiam cultiorum artium (Exercitie Mæstare) constituit, suoque diplomate confirmat. Nec erit hoc loco reticendum, quod Litteræ Consistorii Academicæ, quibus Regem Clementissimum in cauiss gravioribus compellat, non directe ad Regem, sed mediate ad Cancellarium dirigantur, qui petitionem Con-

Consistorii suo vehiculo nunquam non benigne pro-movet(e). Denique quum Academia Aboënsis per sex circiter annos a prima institutione Cancellario fuerit destituta, hoc temporis intervallo partim Regni Cancellarius, quemadmodum in Academia Upsaliensi pridem factum fuerat, partim Finlandiæ Generalis Gubernator &c. D:us PETRUS BRAHE, quem unum ut præsen-tum in Academiæ confessibus Cancellarium hactenus ve-norata est alma Auraica, negotia Academiæ nostræ fol-lilite administrarunt.

(a) Vid. Litt. Reg. d. 20 Octobr. 1747. (b) Vid. Pri-vileg. d. 25 Jun. 1625. §. 1. item d. 19. Dec. 1666. (c) Vid. Utdrag af Protoc. hållit i Kongl. Maj:ts Rådkamm. d. 1. Martii 1750. (d) Vid. Litt. Reg. d. 24. April. 1745. & d. 21. Martii 1764. (e). Vid. Litt. Reg. d. 17. Jan. 1746.

§. XII.

DE MUNERE PRO-CANCELLARII.

Quoniam vero Illustrissimos Academiarum Cancel-larios graviora & frequentiora negotia Holmiæ detine-rent, adeo ut Musarum, sibi commissarum, delubra vix per transennam invisere ipsis licuerit, nedum directio-ni litterarum culturæ tantum, quantum vellent & ne-cessitas subinde postularet, invigilare potuerint; igitur, ipsis suffragantibus, S:a R:a M:tas Pro-Cancellarios consti-tuit, qui iidem apud nos semper fuerunt, ac Diœcœeos Aboënsis Episcopi. Sicut autem Cancellarii absentis vices sustinet Pro-Cancellarius; ita etiam ingenii aciem in id intendit, ut omnia negotia decenter in Academia ad-ministrentur: ut singuli Professores ceterique Docentes in juventute instituenda fidem ac diligentiam adhibeant, atque quoties graviores incident causæ partim maturis

confiliis Senatum Academicum sublevet, partim sententiarum confirmationem vel exsecutionem apud Cancellarium promoveat: ex quibus apparet, nullam inde speciem in Jurisdictione Academica enasci instantiam. Nec minus eluet, quod Pro-Cancellarius illis potissimum interficit causis, quæ quo demum cunque modo statum concernunt Academicum, non autem minoribus controversiis quarundam Personarum, quæ in Consistorio Juriidico, ceu dicitur, dirimuntur. Et quum Pro-Cancellarius vice Cancellarii fungitur, sedem quoque hujus in Consistorio Academico occupat, ipsique a dextra proxime adsidet Rector (*a*). De juribus Pro-Cancellarii controversiam An. 1724, in nostra Academia inter Episcopum ac Pro-Cancellarium Dn. HERMANNUM WITTE & Iuris Professorem ac t. t. Rectorem SAMUELEM SCHULTEEN motam fuisse constat; quæ vero ad Regem delata ita fuit decisâ, ut Pro-Cancellarius interesset gravioribus consilibus Academicis, subscriberet Litteras, quæ ad Cancellarium mittuntur, & acta Consistorii, quoties requirat, perlustraret (*b*). Immo quum in Lundensi etiam Academia agitata esset controversia, cuinam Pro-Cancellario vel Academæ Rectori competeteret in sententiis rendis votum decisivum, quum ambo adessent, Rex Augustissimus decretit, hanc prærogativam Academæ Pro-Cancellario esse tribuendam (*c*).

(*a*) Vid. Litter. Cancel'ar. d. 30 Junii 1724. (*b*) Vid. Litt. Reg. d. 18. Decembr. 1724. (*c*) Vid. Litt. Reg. d. 12. Junii 1744.

§. XIII.

DE MUNERE RECTORIS in genere & in specie DE RECTORE ILLUSTRI.

Inter personas ex Ordine Professorio præcipue eminent Academæ Rector, qui Præfes est Collegii Academici

ci, ex quatuor minoribus veluti Scientiarum Collegiis seu Facultatibus, prout dici s'veverunt, Theologica nimirum, Juridica, Medica & Philosophica constantis; quod munus est ambulatorium & quidem in nostra Academia, ad modum Consulatus Romani, plerumque annum. Dico plerumque: semel enim haec tenus apud nos contigit, ut quis Rectoratum ab An. 1712 ad An. 1722, adeoque per integrorum X annos gesserit; quia per irruptiones hostiles hac tempestate adeo dispersæ fuerunt Camenæ Auraicæ, ut in unum convenire locum & consuetis vacare pensis non potuerint. In electione autem Rectoris semper ordo habitus fuit tum Facultatum modo memoratarum, tum etiam in his deinceps ratio atatis in munere administrando servata, adeo ut prior tempore potior jure esset. At postmodum quædam huic successionis seriei inducta fuit mutatio, ita quidem ut Primario Theologo succederet Juris Consultus, huic Medicus, huic Senior Facultatis Philosophicæ, huic autem secundus Theologus, huic tertius Theologus, huic secundus Philosophus, huic qui supersunt Philosophæ Professores Ordinarii, qui se se in sustinendo Rectoratu juxta seriem ætatis munera consequuntur (*a*). Decernunt præterea Constitutiones, ut nemo Rector eligatur nisi in alicujus Academiæ munere Professorio aut alio honorifico officio biennium ante vixerit. Quocirca mota fuit quæstio tum an Professores extraordinarii munere Professorio, tum etiam an Facultatum Adjuncti officio honorifico comprehendenderentur? Regiis autem Litteris (*b*) constitit, tum quod illi ad priorem classem referri non possint, propterea quod ad statum ordinarium non pertineant; hi autem munera minoris dignationis sustineant, adeoque antequam per integrum biennium Collegii frequentaverint concessus, peritiamque processus Academicici sibi ita comparaverint, Consulatum gerere ipsis non licet. Quid? Quod

Quod si quis judiciali quidem ante functus fuerit munere, sed extra civitatem Academicam, ad Rectoratum tamen non admittitur, nisi per biennium Adseffor Consistorii fuerit (*c*). Circa electionem Rectoris, nec illud erit reticendum, quod successio non fiat tam juxta seriem personarum quam munerum, adeo ut si *ex. gr.* Logices Professor Rectoratum gesserit & paullo post ad aliam promoveatur Facultatem; qui Logices professionem impetrat, non in ista serie consulatum obtinet, quamvis per biennium munere sit functus, sed novam seriem exspectare tenetur (*d*). Quod ad auctoritatem Rectoris attinet, ipse Executor est in foro Academicō, unde nomen gerit *Konungens Befallningshafvande*, quatenus supremo Regis Regnique Dicasterio subest, nullamque certam executionis summam sibi præscriptam habet. Potestate etiam gaudet Rector, ut solus decernat executionem solutionis debitorum, quæ planiora sunt, quam ut Senatus Academicī suffragia colligere necesse sit (*e*). Cetera quæ concernunt tam introductionem Rectoris, quam ejus officium ac privilegia silentio nunc præterimus, quum ex ipsis Constitutionibus hæc adfatis colli-
gi queant. Addo tantum, quod Rector olim fuerit Praeses utriusque Consistorii Majoris & Minoris; sed quum adpellationes a Consistorio Minori ad Majus non raro contingent, adeoque idem Professor bis eslet Praeses ejusdem causæ, perversam adeo praxin abrogavit Rex Augustissimus, iusque Pro-Rectorē Præsidis vices in Consistorio Minori sustinere (*f*). Rectori quoque ea honoris prærogativa fuit tributa, ut antecedat Adseffores Dicasteriorum Regni (*g*). Nonnunquam etiam eligitur ex ordine Nobilium Rector Illustris, eisdem tunc gaudens juribus & privilegiis; cui tamen in munere administrando ex ordine Professorio adest Pro-Rector. Illustrēm adeo Ju-
dicem nonnisi unicum haētenus habuit Academia Aboen-

boënsis, quem nunc Cancellarium suum gratosissimum veneratur, qui ipso opere Rectoratum suum adeo illustrem reddidit, atque adfictas Academiae Aboënsis res ita restituit, ut inde novam felicitatis æram computare liceat.

(a) Vid. Const. Acad. Cap. IV. §. 2. & Litt. Reg. d. 23. Junii 1731. (b) Hoc patet ex Litt. Cancell. Acad. Upsal. d. 6. Dec. 1695. (c) Vid. Litt. Cancell. d. 13. Junii 1748. (d) Vid. Litt. Cancell. d. 17. Maij 1698. (e) Vid. Const. Acad. Cap. IV. Membr. III. §. 10. item Litt. Reg. ad Reg. Dicaster. Aboëns. d. 4. Nov. 1741. (f) Vid. Litt. Reg. d. 1. Apr. 1742. (g) Vid. Litt. Sen. Reg. d. 12. Julii 1709. item Litt. Reg. d. 15. Maij 1732.

§. XIV.

DE PROFESSORIBUS in genere.

Quæ Academiam Aboënsim fundavit Regina Sveithiæ CHRISTINA, circa illius auspicia spem fecit, hanc Musarum sedem, sicut privilegiis parem, ita nec aliis prærogativis primogenita sua sorore, Academia Upsaliensi, fore inferiorem. Quamobrem circa ipsam inaugurationem constituti fuerunt XI Professores, scilicet tres Theologi, unus Juris Consultus, unus Medicus atque Sex Philosophi. Paullo post decretum quidem fuisse novimus, ut Facultas Theologica quarto Professore augeretur; quod tamen institutum propter turbulentia, quæ inciderunt, tempora exsecutioni datum non fuit (a), immo nec certum ipsi adsignatum Salarium. Enimvero quum se verior illa Philosophia, quam profitetur Logices & Metaphysices Professor non satis convenire videatur cum amœno & eleganti Calliopes modulamine, ex auctoritate Regia Logices & Poëseos Professiones An. 1654 a se invicem separatae & diversis Personis commissæ; atque ita septenarius factus est Professorum in Facul-

Facultate Philosophica numerus. Exinde per sæculum
 fere Poëeos Professio in alma Auraica viguit, sed quæ
 An. 1747 ex decreto Illustrissimorum Regni Ordinum in
 Professionem Oeconomiam fuit mutata, atque Eloquentiæ
 Professori injunctum, ut Poësin etjam doceret (*b*). Idem quo-
 que Illustrissimi Ordines An. 1761 Professionem Chemiæ in
 nostra instituerunt Academia & ita oœto sunt Philosophiæ Pro-
 fessores. Quæ cuique Professorum injuncta sunt officia,
 ita determinant Constitutiones, ut eadem exponere pla-
 ne supervacaneum judicemus; id tantummodo monen-
 dum, quod auctoritate Superiorum Professoribus demanda-
 tum, ut juventutem Academicam in Jure Publico Patriæ
 summa, qua par est, sollicitudine instituant (*c*). De
 cetero a proposito nostro non erit alienum, quædam in-
 dicare instituta, quæ vel olim in hoc Athenæo valuerunt,
 vel etjamnum vigent. Regina igitur CHRISTINA pro-
 hibuit, ne quis Philosophiæ Professor (vel ut ipsa loquitur
 Politicus) sacris ordinibus initiaretur, neve talia tracta-
 ret studia, quæ Theologis competenterent (*d*). Quod ad
 ordinem inter Professores diversarum regni Academia-
 rum attinet, a Rege Augustissimo fuit decretum, ut Pro-
 fessori Theologiæ primario præcedentia concederetur,
 ceteri autem honoris prærogativa (*Rang*) fruerentur, jux-
 ta ætatem in munere administrando, nullo habito vel
 Academiarum vel facultatum respectu, quoties videlicet
 Professores extra Collegium convenient (*e*). Immo pa-
 ri prorsus cum illis gaudent honore, qui sub N:o 36 in
 Constitutione Regia (*Rang-Ordnungen dicta*) enumera-
 tur (*f*). Probabile etjam est, quod olim secundus The-
 ologiæ Professor sine denominatione successerit primario
 Theologiæ Professori, quando hic vel aliam obtinuisse
 provinciam, vel in fata concessisset; siquidem Rex post-
 modum decreverit, ut ad tenorem Constitutionis Regiæ
 (*Regeringsformens* §. 40.) tres ipsi sistantur, vacuæ Pri-
 mariæ

mariæ Professioni idonei, ex quibus unum eligat (g). At tertius Theologus in vacuam secundi Theologi provinciam sine prævia denominatione trium succedit (h). Nec illud erit reticendum, quod certa stipendia certis Professoribus haud ita pridem fuerint adsignata, ita quidem ut nemo aliud quam Antecessoris sui impetrare posset; sed Illustrissimi Regni Ordines nuper decreverunt, ut salario Professoribus distribuerentur juxta ætatem muneris, nullo habito Facultatum, præter solam Theologicam, respectu (i). Denique quum Professores Extraordinarii subinde constituantur, regni Ordines decreverunt, ut illi nec Consistorii nec Facultatum confessibus interesse possent, quippe quod in prejudicium ordinariorum Professorum vergeret (k). Attamen ut juvenis Academica ad illorum lectiones audiendas adstringeretur, statutum fuit, ut ipsi examina instituerent sed intra privatos lares cum illis, qui honores ambirent Philosophicos (l).

(a) Vid. STJERNMANNI *Aboam Litt.* p. 6. (b) Vid. *Litt. Reg.* d. 30. *Jan.* 1747. item d. 18. *Mart.* 1748. (c) Vid. *Litt. Reg.* d. 10. *Febr.* 1757. & *Litt. Coll. Canc. Reg.* d. 2. *Maij* 1755. (d) Vid. *Litt. Reg.* d. 5. *Nov.* 1651. (e) Vid. *Litt. Reg.* d. 20. *Jun.* 1695. (f) Vid. *Litt. Reg.* d. 22. *Aug.* 1705. (g) Vid. *Litt. Reg.* d. 7. *Mart.* 1728. (h) Vid. *Litt. Canc.* d. 28. *Jan.* 1741. (i) Vid. *Riksdags Tidning.* An. 1766. N:o 82. p. 328. (k) Vid. *Litt. Reg.* d. 10. *Nov.* 1740. (l) Vid. *Litt. Canc.* d. 1. *Febr.* 1759.

§. XV.

DE BIBLIOTHECARI^I MUNERE, QUÆSTURA, aliisque MUNERIBUS Academicis.

Præter Professorum munia, dantur adhuc alia in civitate Academica, munera, quæ siccō pede a nobis hac occasione non sunt prætereunda. Considerationem igitur

tur nostram statim subit munus Bibliothecarii. Sicut autem tenuia admodum fuerunt Bibliothecæ Aboënsis initia, eeu in antecedentibus vidimus; ita quoque ipsa per bina ferme lustra ab inauguratione Præfectum Librorum desideravit, quippe quem An. 1650 impetravit, quamvis hic certum salariū anno demum sequenti obtinuerit (a). Fuit autem tunc Bibliothecarius extra ordinem Professorum, qua ratione administrata fuit Bibliotheca usque ad annum 1691; ex quo usque ad annum 1764 Professor quispiam ex Facultate Philosophica simul fuit Academiæ Bibliothecarius. Immo in novo Statu, ut dicitur, quem Academiæ Aboënsi An. 1743 indulserunt Illustrissimi Regni Ordines, fuit statutum, ut Senior Facultatis Philosophicæ insimul esset Bibliothecæ Præfectus, exiguo propterea stipendii augmento fruens & Cancellarii diplomate in munere confirmandus; quales etiam litteras plenæ potentiae obtinuerunt Bibliothecarii, qui superiori floruerunt saeculo, quamvis An. 1663 fuerit decretum, ut Bibliothecarius par dignationis gradu gauderet cum Philosophicæ Professoribus juxta aetatem muneris (b). Fuerunt autem sequentes Bibliothecæ nostræ Præfecti: scilicet 1:o Mag. AXELIUS AND. KEMPE ab An. 1650. 2:o Mag. ANDREAS ÆSCHILI PETRÆUS ab An. 1660. 3:o Mag. PETRUS LAURBECKIUS ab An. 1666. 4:o SAMUEL GYLLENSTOLPE ab An. 1668. 5:o NICOLAUS ALANUS ab An. 1671. 6:o GABRIEL WALLENIUS ab An. 1682. 7:o SVENO DIMBERG ab An. 1689. 8:o Professor PETRUS HAHN ab An. 1691. 9:o Professor ANDREAS PRYSS ab An. 1712. 10:o Professor ALGOTHUS SCRIN ab An. 1747. 11:o Professor PETRUS ADRIAN. GADD ab An. 1763. 12:o Mag. HENRICUS HYLLEN ab An. 1764. 13:o Mag. LAURENTIUS LEFREN ab An. 1770.

Quæ notatu digna sunt in tabulas refert Academiæ SECRETARIUS, qui ex gratia Regis proximum a Professori-

fessoribus honoris gradum tenet (c). Est autem in nostra Academia id peculiare, quod Secretarius simul sit Facultatis Philosophicæ Adjunctus, quæ quidem munera si non ab ipsa inauguratione conjuncta, attamen non multo post combinata fuerunt, quod Acta Consistorii indicant. Quum enim salarium Secretarii eslet perquam exiguum, sine muneris augmento vitam ægre sustentare potuit. Immo hæc munerum conjunctio non prorsus est inepta; squidem non frequentiores sunt Senatus Academicus concessus nec prolixiora protocolla imprimis recentiori ævo, quam ut unius industria illis expediens commode sufficiat, & tamen particulam temporis institutioni juventutis impendere possit, præsertim dum ab Amanuensi, uti mos est, adjutus fuerit. Sequentes autem Secretarii munus heic administrarunt 1:0 Mag. JOHAN. FRISIUS. 2:0 Mag. MICH. JAC. JURVELIUS. 3:0 Mag. MART. MILTOPÆUS simul & Adjunct. 4:0 Mag. JAC. FLACKSENIUS simul & Adjunct. ab An. 1660. 5:0 Mag. JOH. FLACKSENIUS simul & Adjunct. ab An. 1665. 6:0 Dn. ERIC. FALANDER simul & Adjunct. ab An. 1669. 7:0 Mag. MAGN. BROCHIUS ab An. 1673. 8:0 Mag. DAN. ACHRELIUS simul & Adjunct. ab An. 1677. 9:0 Mag. AND. WANOCHIUS simul & Adjunct. ab An. 1679. 10:0 Mag. JACOB. LUND simul & Adjunct. ab an. 1681. 11:0 Mag. MAGN. STEEN simul & Adjunct. ab an. 1684. 12:0 Mag. JOH. MUNSTER simul & Adjunct. ab an. 1692. 13:0 Mag. GAB. THAUVONIUS simul & Adjunct. ab An. 1694. 14:0 Mag. GAB. JUSLENIUS simul & Adjunct. ab An. 1698. 15:0 Mag. AND. PRYSS simul & Adjunct. ab An. 1702. 16:0 Mag. DAN. JUSLENIUS qui & Adjunct. ab An. 1707. 17:0 Mag. ALEX. KEPPLERUS simul & Adjunct. ab An. 1712. 18:0 Mag. PET. FIHLENIUS simul & Adjunct. ab An. 1732. 19:0 Mag. SAM. PRYSS simul & Adjunct. ab An. 1735. 20:0 Dn. JOH. OLIVECREUTZ simul & Adjunct. ab An. 1746.

Redditum Academicorum cura atque distributio devoluta fuit in Academiac QUÆSTOREM, qui partim diplomate Cancellarii, partim autem Litteris Regiis, imprimis postquam parem cum Professoribus honoris gradum obtinuerat (*d*), in munere sibi demandato fuit confirmatus. Hujus ab initio officium fuit, redditus Academicis destinatos colligere, collectosque inter singulos distribuere. Verum quum ita immensa fere negotiorum mole obrueretur, nec Professorum tamen calculi ipsorum exspectationi semper responderent; igitur Academici, annuentibus Celsissimis Regni Ordinibus, prædia sibi indulta modo, quem in §. VI. exposuimus, inter se divisorerunt. Quare post novum, uti dicitur, Statum introductum Senatus Academicus loco Quæstoris adsumisit tantummodo Rationarium, qui postea & Titulum Cameratii & parem dignationis gradum cum illis obtinuit, qui in Constitutione Regia (*Rang-Ordingen*) sub N:o 38. comprehenduntur (*e*). Sequentes autem quæstura apud nos sunt functi: PET. ERIC. GJERS ab an. 1640. PETRUS PETRI GJERS ab an. 1675. MICH. JESENHUSEN ab. an. 1684. GUDMUNDUS HÖÖK ab an. 1688. ARVID. LITZEN ab an. 1695. GUST. HACKS ab an. 1708; JOHANN. PET. FLACKSEEN ab an. 1719. GREG. STEENMAN ab an. 1733. THOM. BJÖRBOM ab an. 1741.

Quod ad Facultatum Adjunctos adtinet, hi ad tenorem Status tres tantummodo in nostra fuerunt Academia: scilicet unus Theologiae Adjunctus, qui salarii vice fruitur parœcia, in qua animarum curam agit, & duo Facultatis Philosophicæ Adjuncti, quorum alter, ceu modo dictum fuit, simul est Academiac Secretarius. At nec in Facultate Juridica nec in Medica ordinarius ullus est Adjunctus, licet tamen in Upsaliensi quam in Lundensi Academia his Adjunctis certa sint adsignata stipendia. Qui nam Superiori saeculo Theologiae Adjuncti successive fuerint,

erint, ex Consistorii actis non satis liquet; Philosophiae autem Adjuncti quum tantum non omnes evaserint Professores, eorum biographias infra trademus. Nunc solum observamus, quod ipsæ Facultates suos olim constiuerint Adjunctos, quod institutum comprobare videntur Constitutiones Academicæ; deinde diplomate Regio interdum muniebantur. Nunc tres a Consistorio denominati Academiæ Cancellario sistuntur, qui unum a se electum suo diplomate confirmat.

Sicut Adjunctorum numero ita etiam cultiorum artium Magistris nostrum Lyceum ceteris Academiis est inferius, quales ultra quadraginta annos ab ipsa institutione desiderare coactum fuit. Sed an. 1684 Rex Augustissimus CAROLUS XI, gravissimis rationibus motus, certa salario adsignavit tam artis Athleticæ quam Linguarum Europæarum Magistro (*f*), quæ postmodum ita auxit, ut paria essent cum Upsaliensium stipendiis (*g*). Hi etiam tunc diplomate Regio muniebantur, quos deinceps Academiæ Cancellarius delegit atque constituit. Tenantur autem non solum privatim, sed etiam publice per binas horas qualibet septimana juvenes, in eorum disciplinis proficiendi cupidos, sine speciali remuneratione instituere (*h*). Peculiarem Musices Directorem non ultra quinque lustra habuit hæc Academia, qui tunc stipendum annum 300 thalerorum (*i*) obtinuit. Artis autem pictoriæ Magister non alio fruitur salario, quam quod privata institutione a singulis sibi comparat discipulis.

Athletæ apud nos fuerunt sequentes: AND. KEES ab an. 1685. HANS PORATH ab an. 1696. De MARET ab an. 1722. Capit. BADA ab an. 1729. Capit. JOSEPH. PIPPING ab an. 1733. CAROL. PORATH ab an. 1748.

Linguae Gallicæ Magistri: ANTON. PAPI ab an. 1694. JOH. FRID. HERMET ab an. 1722. L' ECLUSE ab an.

1728. ANTON. CHEFDEVILLE ab an. 1744. PIERRE RENAUT ab an. 1752. Capit. P. L. DE LA MOTHE ab. an. 1766. Director Musices CAROL. PET. LENNING ab an. 1747. Pictores denique fuerunt: OPPENATH ab an. 1722. JAC. DAHLSTEIN ab an. 1748. GAB. NORDBERG ab an. 1762.

(a) Vid. *Litt. Cancell.* d. 20. *Junii* 1651. (b) Vid. *Litt. Cancell.* d. 20. *Nov.* 1663. (c) Vid. *Litt. Reg.* d. 21. *Jan.* 1748. (d) Vid. *Litt. Reg.* d. 2. *Nov.* 1728. & *Litt. Reg.* d. 24. *Oktobr.* 1732. (e) Vid. *Litt. Reg.* d. 21. *Julii* 1752. (f) Vid. *Litt. Reg.* d. 22. *Septembris* 1684. (g) Vid. *Litt. Reg.* d. 20. *Julii* 1693. (h) Vid. *Litt. Reg.* d. 16. *Novembris* 1725. (i) Vid. *Litt. Reg.* d. 22. *Oktobr.* 1747.

§. XVI.

DE STIPENDIIS STUDIOSORUM.

Quum illi, qui in litterarum stadio desudant plura saepe experiantur impedimenta, ab adversa fortuna sibi objecta, quam ut eadem eluctari queant; igitur ne juvenes, moræ plerumque impatientes, antequam in litteris probe sint versati, vel animum despondeant vel penitus deficiant, Reges nostri Clementissimi industriam egregiorum juvenum, sed iniqua sorte pressorum, propositis præmiis excauerunt, stipendia pauperibus at diligentibus alumnis indulgendo. His igitur ex Regia munificentia quotannis distribuitur summa 960 thal; quæ inter XLVIII juvenes, in tres classem distributos, ita dividitur, ut singuli XVI, qui primam constituunt classem, accipient 10. thal; quilibet ex XVI, qui in secunda sunt classe, obtineat 20. thal. & denique quisque XVI alumno-rum supremæ classis consequatur 30. thal. arg. Nullum certum est tempus, intra quod quis ex una classe in aliam trans-

transferri potest, nec certi præscripti sunt anni, quibus elapsis, quis stipendiarius suo beneficio frui amplius nequit; sed quilibet suum retinet stipendium quamdiu studiorum gratia Academiam nostram frequentat. Præterea ut idoneis hæc conferantur beneficia, probe explorantur singulorum ingenia antequam in numerum stipendiariorum referuntur; quo facto partim in examinibus partim in disputationibus publicis quotannis probare tenentur, se debitam litteris impendisse operam. Eum in finem ex ordine Professorio quatuor quovis anno constituuntur Stipendiariorum Regiorum Inspectores, scilicet unus Theologus, JurisConsultus & Medicus alternis vicibus, nec non duo Philosophi. Modicum quidem est hoc stipendium, si hodiernam computandi methodum consideremus; at, habita primæ institutionis ratione, tantum fuit, ut in suprema præsertim classe necessariis sumtibus sufficeret, quare etiam non sine multo ambitu idem tunc obtinebatur. Per integrum & quod excurrit sæculum juventus Academica Aboënsis stipendio tantum Regio fruebatur, sed an. 1748 SubCenturio ad Legionem Nylandicam b. m. Nobil. Dominus ERICUS EKESTUBBE Academiæ Aboënsi majorem bonorum sutorum partem in stipendium testamento legavit, hac conditione, ut Academiæ concessâ divenderentur & in summa numeratae pecunia (st  ende Capital) converterentur, ex cuius annuis redditibus stipendium deinceps conficeretur; quod negotium propter perplexos controversiarum nodos, iterum iterumque objectos, post decem demum annos ad umbilicum perduci potuit. Cura autem & conjunctis operibus Illustrissimi Academiæ Cancellarii & qui ejus vice in hoc negotio fungitur provinciæ Aboënsis &c. Gubernatoris, nec non Membrorum tam Regii Dicasterii quam Consistorii Academici hæc summa jam est æqualis 63000 thal. cupr. cuius adhuc augmentum sperare

re fas est. Ad tenorem dispositionis a Testatore factæ hoc Nipendium distribuitur quinque Fennis, nobili genere ortis, qui singuli studio Oeconomie patris sedulam impendere debent operam, eorumque qui libet 600 thal. cupr. quotannis accipit. Ab hujus stipendiis fructione omnes Sveci nunc & in perpetuum excluduntur. Horum alumnorum, qui a Testatore EKESTUBBIANI nuncupantur, in litteris progressus bis quotannis explorantur in presentia tam Dicasterii quam Consistorii, que duo Collegia una cum Academice Cancellario jus habent constitundi stipendiarios, & quidem a Professoribus Oeconomiae, Mathefeos, Chemiæ, Historiarum & Physices, & quisque alumnorum Ekestubbianorum per quinque annos hoc fruatur stipendio. An Ekestubbi exemplo vel propria ingenua virtute & propensiâ in Mufas voluntate excitatus fuerit Chiliarchæ locum tenens b. m. Nobil. D:rus MARTINUS SEGERCRANTZ, ego non dixerim; celebrari certe meretur, quod in stipendium an. 1757 duobus simul alumnis Aboënsibus concessit redditus ex duobus prediis equestribus (*Rusthål*) Sotavalda in parœcia Lempelâ ad summam 360 thal. cupr. inter ipsos æqualiter distribuendam. Deliguntur ipsi a Consistorio Academico, ita quidem ut hoc beneficio maestentur duo juvenes cujuscunque generis & nationis, qui Oeconomia patriæ promovendæ aptissimi censemur, illique per quinque etiam annos hoc fruuntur salario. Tenentur autem suos in litteris progressus Professoribus Oeconomiae, Mathefeos, Chemiæ & Physices bis quolibet anno prebatos reddere. Insuper haud ita pridem scilicet an. 1758 dotata fuit nostra Academia stipendio WAHLIANO, quod Mercatoris urbis Wasæ Vidua, sp̄eciatissima Matrona BRIGITTA WAHL instituit, & cuius summa est 15000 thal. cupr. Ex hujus reditibus duo quotannis sustentantur alumni, a Consistorio & Curatore stipendiis, Speciatissimo Mercatore Wasensi JOH. BLADH, eligendi, qui per quatuor annos hoc fruuntur beneficio æqualiter. Statutum autem est, ut stipendiarius Wahlianus sit filius civis Wasensis (*Borgare Son från Wössnafad*) vel Rustici filius ex parœcia Mustafari, qui Scholam Waseniæ prius frequentavit, quam nomen civitati Academie Aboënsi dedit. Denique spes etiam certissima Academie adfulsit, ipsam aliquando obtenturam stipendium HEDMANNIANUM, nuper ab admodum Reverendo Preposito & urbis Wasensis Pastore, b. m. Dno CLAUDIO HEDMAN concessionem; quod legatum, cuius hacenius conditiones ignorantur, suo tempore perficiet, atque ita tam presentem quam futuram juventutem Academicam sibi devinciet defuncti Prepositi superstes honestissima Vidua ANNA CHRISTINA WALLMAN.

